

Propozycje tematów badawczych/ Proposals of research topics

Dyscyplina: Literaturoznawstwo/ Discipline: Literary studies

prof. dr hab. Adam Regiewicz

Wydział Humanistyczny

Instytut Literaturoznawstwa

a.regiewicz@ujd.edu.pl

1. Muzyka i muzyczność polskiej literatury

W ostatnim ćwierćwieczu dokonało się wyraźne przesunięcie w komunikacji kulturowej ku przekazom muzycznym, które dla młodego pokolenia są obecnie elementarnym doświadczeniem kulturowym. Zmiana paradygmatu kulturowego, jaka dokonała się także za sprawą technologii, a co za tym dzięki medializacji i audiowizualizacji kultury, ma swoje konsekwencje dla konstruowania przekazów literackich, które zawierają odniesienia do muzyczności czy tej bezpośredniej na poziomie tematu czy kompozycji i brzmienia, czy tej ukrytej po warstwą niewypowiedzianego. Już tylko pobieżne prześledzenie polskich narracji literackich daje obraz dość „głośnego” obrazu rzeczywistości.

W obszarze zainteresowań pozostaje badanie obecności muzyki w postaci jej konkretnych dzieł, kompozytorów i wykonawców, a także motywów, wątków, gatunków muzycznych włączonych w świat przedstawiony literatury polskiej ostatnich 25 lat. Ważne jest skupienie się w projekcie na badaniu relacji literatury i muzyki popularnej, bowiem dotychczas wszelkiego rodzaju analizy tego zagadnienia podejmowały wyłącznie temat zależności literatury i muzyki klasycznej. Trudno nie zauważyć jednak, że w potocznej świadomości oddziaływanie muzyki popularnej jest ogromne. Projekt ma zbadać właśnie ten wpływ na powstającą po 1989 roku literaturę. Interesującym wydaje się pytanie o świadomość muzyczną współczesnych autorów, zarówno tych debiutujących po 1989 roku, dla których dostęp do muzyki jest o wiele łatwiejszy, jak i tych debiutujących przed 1989 rokiem, dla których muzyka była pewnego rodzaju wydarzeniem egzystencjalnym i środowiskowym.

1. Music and musicality of Polish contemporary literature

In the last quarter of a century, there has been a significant shift in cultural communication towards musical messages, which are now an elementary cultural experience for the younger generation. The change in the cultural paradigm, which took place also due to technology, medialization and audiovisualisation of culture, has its consequences for the construction of literary messages. Polish literature contains references to musicality: the direct one in terms of the theme or composition and sound, and the hidden one, under the layer of unspoken words. The area of interest remains the study of the presence of music in the form of its specific works, composers and performers, as well as motifs, threads, and musical genres included in the world presented in Polish literature over the past 25 years. It is important to on the study of the relationship between literature and popular music, because so far all kinds of analysis of this issue have only dealt with the relationship between literature and classical music. It is not hard to notice, however, that the influence of popular music in popular consciousness is enormous. In the project it is possible to examine the influence of this

music on the literature created after 1989. An interesting question seems to be about the musical awareness of contemporary authors, both those debuting after 1989, for whom access to music is much easier, and those debuting before 1989, for whom music was a kind of event.

2. **Oko – tekst – interpretacja**

Zazwyczaj refleksja na temat interpretacji tekstu odbywa się z uwzględnieniem trzech punktów odniesienia, które polaryzują współczesne stanowiska badawcze. Chodzi tu o intencje autora, intencje czytelnika i wreszcie intencje samego tekstu. Mniej uwagi poświęca się czynnikom zewnętrznym wpływającym na lekturę a mającym wpływ na interpretację. Wypracowane na gruncie refleksji Richarda Rorty'ego stanowisko antyesencjonalne i antyreprezentacjonistyczne, przesuwające akcent z tekstu i autora na czytelnika, pozwala zadać pytanie o biologiczne, konkretnie fizjologiczne, czynniki wpływające na proces interpretacji. Na ile odruch gałki ocznej przebiegającej przez tekst, wpływa na jego interpretację. Z dotychczasowych badań wiemy, że wzrok nie śledzi tekstu linearnie, ale czyta plamami, fragmentarycznie, dopiero mózg układa kawałki w całość. Interesujące zatem byłoby dokładne prześledzenie ruchu oka po tekście: jego zatrzymania się, czas przebiegu, powroty do wybranych miejsc i określenie zależności tychże zachowań oka na budowanie sensu.

Celem takiej pracy/projektu byłoby określenie zależności między fizjologią czytania a przyjmowanymi rozwiązaniami znaczeniowymi w interpretacji tekstu. Dlatego projekt zakłada zbadanie ruchu gałki ocznej podczas procesu lektury i określenie parametrów jej zachowań. Badaniu temu towarzyszyć będzie analiza zachowań mózgu i jego aktywności w zależności od poświęcanej uwagi wybranym leksemom i częstkom znaczeniowym. W konsekwencji nadrzędnym celem jest wzmocnienie pozycji podmiotu czytającego w procesie interpretacji tekstu, tym razem w oparciu nie o czynniki kulturowe czy socjologiczne, ale o biologiczne uwarunkowanie patrzenia, które leży u podłoża humanistyki antropologicznej.

Jest to projekt interdyscyplinarny wymagający poruszania się pomiędzy teorią literatury, kognitywką, okulometrią i neurologią.

2. **Eye – Text – Interpretation.**

The concept of research Eye – Text - Interpretation is part of a wider concept of new humanism, or transhumanism, placing interpretation in the center of interest. Up to the present, interpretation theory revolved between three reference elements referred to as author, text, and recipient. On this basis two bastions were developed regarding text: essentialism and constructivism. The former focuses on text as a carrier of meaning, the latter on the recipient as creator of sense. This suggested approach to reading through studying motor activity of the eye and influence thereof may reconcile both sides. The basis of the premise is the human body – physiological process; thus the reader (recipient) whose eyes scan a given text. In this consideration, the text is also a fundamental key of interpretation. This study may reveal how eye movement – its behavior while reading – may influence the later task of interpretation. From neurological research, it is known that eyes don't read linearly, but in chunks treating the expressions as objects. The rest is done by the brain, linking the fragments into a whole. However, the tying together the various fragments occurs on the basis

of point discernment in a given text which may be called 'nodes'. It seems these nodes are the most interesting in interpretive theory.

The aim of this work/project would be to determine the relationship between the physiology of reading and the adopted semantic solutions in the interpretation of the text. Therefore, the project aims to examine the movement of the eyeball during the reading process and to determine the parameters of its behaviour. This study will be accompanied by an analysis of the brain's behaviour and its activity depending on the attention paid to selected lexemes and semantic particles. Consequently, the overriding goal is to strengthen the position of the reading subject in the process of text interpretation, this time based not on cultural or sociological factors, but on the biological conditioning of seeing, which underlies anthropological humanities.

It is an interdisciplinary project requiring movement between literary theory, cognitive science, oculometry and neurology.

Dyscyplina naukowa: literaturoznawstwo (55%) / neurologia (25%), kognitywistyka (20%)

Opiekun naukowy: prof. dr hab. Adam Regiewicz / wymagany opiekun pomocniczy

prof. dr hab. Adam Regiewicz

Wydział Humanistyczny

Instytut Literaturoznawstwa

a.regiewicz@ujd.edu.pl

prof. dr hab. Bartosz Małczyński

Wydział Humanistyczny

Instytut Literaturoznawstwa

b.malczynski@ujd.edu.pl

1. Sound studies w badaniach literaturoznawczych.

Człowiek żyje w bogatej przestrzeni dźwiękowej, która w ostatnim stuleciu znacząco zmieniła się pod wpływem industrializacji i technologizacji życia. Otaczający go pejzaż dźwiękowy nie tylko natężył swoją głośność, ale i zintensyfikował, atakując ucho ogromną ilością bodźców dźwiękowych. Nie pozostaje to bez wpływu na powstającą literaturę, wyczuloną w sferze brzmienia na otaczające dźwięki.

Już poezja awangardowa zwróciła uwagę na dokonującą się rewolucję w audiosferze, czego wyrazem były różnego rodzaju manifesty futurystyczne wykorzystujące nawiązania do kultury dźwięku początku XX wieku. Po 100 latach warto ponownie przyjrzeć się literaturze i dokonać zapisu stanu świadomości dźwiękowej.

Celem pracy będzie opisanie polskiej twórczości (poezja, proza, dramat) i odpowiedź na pytania o pojawiającą się w niej audiosferę. Chodzi tu zarówno o przedstawienie obrazu rzeczywistości za pomocą obrazu dźwiękowego, jak również przy wykorzystaniu audioantropologii, odpowiedź na pytanie o konsekwencje kulturowe i społeczne dla człowieka, który został zanurzony w taki właśnie świat dźwięku. Praca podejmie próbę odpowiedzi na pytanie, jak otaczająca współczesnego

człowieka audiosfera wpływa na twórczość literacką i warstwę brzmieniową.

1. **Sound studies in literary studies**

A man lives in a rich sound space that has significantly changed in the last century due to the industrialization and technologization of life. The soundscape surrounding a person has not only increased its loudness, but also intensified it, attacking the ear with a huge amount of sound stimuli. This has an impact on the literature being created, being sensitive to surrounding sounds. Avant-garde poetry has already drawn attention to the ongoing revolution in the audiosphere, which was reflected in various futuristic manifestos using references to the sound culture of the early 20th century. After 100 years, it is worth looking at the literature again and recording the state of sound awareness. The aim of the work is to describe Polish literature (poetry, prose, drama) and answer questions about the audiosphere which appears in it. It is about presenting the image of reality by means of a sound image, as well as using audio-anthropology, to answer the question about the cultural and social consequences for a person who has been immersed in the world of sound. The aim of the project is to answer the question of how the audiosphere, surrounding a modern man, affects literary works and the sound layer.

prof. dr hab. Bartosz Małczyński

Wydział Humanistyczny

Instytut Literaturoznawstwa

b.malczynski@ujd.edu.pl

1. **Teksty grup rockowych i metalowych wobec problematyki sacrum i profanum**

Celem badań jest opis i interpretacja relacji, w jakich pozostają teksty grup rockowych i metalowych względem szeroko pojętej problematyki sacrum. Relacje te przyjmują rozmaite postaci: od afirmatywno-aprobatywnych (casus chrześcijańskiej muzyki metalowej) po skrajnie krytyczne i budzące kontrowersje (przypadek norweskiego black metalu i innych odmian). W kręgu badań znajdują się również analizy audiowizualne, koncentrujące się na okładkach, teledyskach, wizerunkach scenicznych, w których ekspozycji podlega wymiar sakralny w jego pozytywnym lub negatywnym ujęciu.

1. **Rock and metal lyrics in the context of the sacred and the profane**

The aim of the research is to describe and interpret the relationships in which the rock and metal lyrics remain in relation to the broadly understood issue of the sacred and the profane. These accounts take various forms: from affirmative-approbative (the case of Christian metal music) to extremely critical, referring to e.g. to the ideology of Satanism, occultism, anti-clericalism, paganism (the case of Norwegian black metal and other varieties). The scope of research also includes audiovisual analyzes, focusing on covers, music videos, stage images, in which the sacred dimension is exposed in its positive or negative approach.

dr hab. Katarzyna Janus, prof. UJD

Wydział Humanistyczny

Instytut Literaturoznawstwa

1. **Bogdan Ostromięcki. Życie dla słowa „każdej nocy, każdego dnia”.**

Dysertacja miałaby obejmować przybliżenie i literacką eksplikację twórczości Bogdana Ostromięckiego, na którą składają się zarówno wiersze, jak i libretta operowe, przekłady (Lermontow, Niekrasow, Apollinaire, Baudelaire, Verlaine, Peguy) oraz eseje. Ważną okolicznością w pracy nad tekstami autora byłoby dotarcie do archiwalnych materiałów Polskiego Radia, gdzie od roku 1950 Bogdan Ostromięcki prowadził w programie drugim audycje o poezji. Z uwagi na to, że nie istnieje monografia poświęcona temu wszechstronnemu twórcy, powstanie dysertacji wydaje się pożądane, a praca nad nią może stanowić źródło satysfakcji i estetycznej przyjemności.

1. **Bogdan Ostromięcki. A life for the word 'every night, every day'.**

The dissertation would include an introduction and literary explication of Bogdan Ostromięcki's oeuvre, which consists of both poems and opera librettos, translations (Lermontov, Nekrasov, Apollinaire, Baudelaire, Verlaine, Peguy) and essays. An important circumstance in the work on the author's texts would be to reach the archival materials of the Polish Radio, where Bogdan Ostromięcki hosted programmes on poetry on channel 2 from 1950. Given that there is no monograph devoted to this versatile artist, the creation of a dissertation seems desirable, and working on it could be a source of satisfaction and aesthetic pleasure.

dr hab. Artur Żywiółek, prof. UJD

Wydział Humanistyczny

Instytut Literaturoznawstwa

a.zywioltek@ujd.edu.pl

1. **Naukowe imaginaria w literaturze nowoczesnej.**

Związki literatury i nauki stanowią nie tylko domenę pisarstwa science fiction, lecz także obecne są w twórczości poetów i pisarzy różnych formacji kulturowych (polskich i europejskich). Choć „wynalazcą” gatunku s-f był Stanisław Lem, to przecież także inni poeci i pisarze inspirowali się problematyką nowoczesnej kosmologii, astrofizyki, fizyki czy matematyki, kreując swoje wizje możliwych i niemożliwych światów. Opublikowane w roku 1919 dzieło Rudolfa Kassnera Liczba i oblicze stanowi świadectwo refleksji na temat relacji między matematyką i fizyką matematyczną (na przykład teoria względności Einsteina, geometria Riemanna czy teorie nieokreśloności Gödla) a wyobraźnią poetycką oraz estetyczno-filozoficzną. Artystyczną ewokacją dynamiki istnienia w perspektywie konsekwencji wywołanych przez dwudziestowieczne „rewolucje naukowe” jest na przykład twórczość Bolesława Leśmiana, dla którego podstawowym zagadnieniem światopoglądowym był rytm, będący nie tylko przejawem dźwiękowej natury języka, lecz przede wszystkim efektem wzajemnego oddziaływania wyobraźni naukowej i poetyckiej. Wiele śladów naukowych pasji odnaleźć można także w twórczości Edwarda Stachury, Tymoteusza Karpowicza, a także u dziewiętnastowiecznych poetów i pisarzy takich jak Mickiewicz, Słowacki czy Prus oraz wielu innych.

1. **Scientific imaginaries in modern literature**

The ties linking literature and science are not only the domain of science fiction writing, but are also present in the works of poets and writers of numerous cultural formations (both Polish and European). Although the "inventor" of the sci-fi genre was Stanisław Lem, other poets and writers also drew inspiration from modern cosmology, astrophysics, physics or mathematics, forging visions of possible and impossible worlds. Published in 1919, Rudolf Kassner's work "Number and Face" is a testament to a reflection on the relationship between mathematics, mathematical physics (for example, Einstein's theory of relativity, Riemannian geometry and Gödel's incompleteness theorems) and poetic and aesthetic-philosophical imagination. An artistic evocation of the dynamics of existence in the perspective of the consequences of the 20th century "scientific revolutions" are, for example, the works of Bolesław Leśmian, for whom the basic worldview was rhythm, which is not only a manifestation of the aural nature of language, but above all the result of the interplay between scientific and poetic imagination. Many traces of passion for science can also be found in the works of Edward Stachura, Tymoteusz Karpowicz, as well as among nineteenth-century poets and writers such as Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki and Bolesław Prus, alongside many others.

2. Historia strukturalizmu w Polsce na tle europejskich przemian nauki o literaturze.

Podstawowym celem dysertacji dotyczącej dziejów polskiego strukturalizmu byłby opis retorycznych strategii, uobecnionych w twórczości naukowej „wielkiej czwórki”: Janusza Sławińskiego, Michała Głowińskiego, Edwarda Balcerzana i Kazimierza Bartoszyńskiego. Specyficzna odmiana polskiego strukturalizmu, jaką była polska „szkoła komunikacji literackiej”, stanowi integralną część dziejów strukturalizmu europejskiego. Poza tym sam status „komunikacji literackiej” wskazuje na obecność retoryki i retoryczności jako fundamentalnej tradycji badawczej oraz dziedziny warunkującej uprawianie naukowej refleksji, związanej przecież z takimi strategiami retorycznymi jak *heureka* (*inventio*), taksonomia (*dispositio*), czy hermeneutyka (*hermeneia*, *elocutio*). W naukowym piśmarstwie „wielkich polskich strukturalistów” można odnaleźć nie tylko wnikliwy opis retorycznego „modelu komunikacji”, lecz także wyraźnie zaznaczoną problematykę przekładu literackiego oraz obszar propedeutyki myślenia naukowego, to jest takiego kształtowania dyskursu naukowego, który opiera się na regułach odpowiedzialnego, krytycznego, precyzyjnego i falsyfikowalnego gromadzenia, porządkowania, wyjaśniania, rozumienia, argumentowania, interpretowania zjawisk kultury.

2. The history of structuralism in Poland against the background of European transformations in the study of literature.

The key purpose of the dissertation on the history of Polish structuralism would be a description of rhetorical strategies present in the academic work of the "big four": Janusz Sławiński, Michał Głowiński, Edward Balcerzan and Kazimierz Bartoszyński. A specific variation of Polish structuralism, i.e. the Polish "school of literary communication", is an integral part of the history of European structuralism. Moreover, the very status of "literary communication" indicates the presence of rhetoric and rhetoricity as a fundamental research tradition and a field paving the way for scientific reflection, which is associated with rhetorical strategies such as invention (*inventio*), taxonomy (*dispositio*), and hermeneutics (*hermeneia*, *elocutio*). In the academic writing of "great Polish structuralists", one can find not only a detailed description of the rhetorical "communication model", but also a clearly defined issue of literary translation and the area of propedeutics of scientific thinking, that is, the formation of scientific discourse that is based on the principles of

responsible, critical, precise and falsifiable gathering, ordering, explaining, understanding, arguing and interpreting cultural phenomena.

3. Filozofia w kręgu literatury. Studium o pisarstwie filozoficznym wybranego myśliciela XIX i/lub XX wieku.

Związki literatury i filozofii to zagadnienie powszechnie znane i oczywiste. Niemniej jednak obecność literackich inspiracji w tekstach filozoficznych, wzajemne przenikanie się dyskursu filozoficznego i literackiego, „poezja myślenia”, intertekstualne odniesienia, retoryczne modelowanie wypowiedzi filozoficznej poprzez rozmaite tropy i figury stylistyczne – wszystko to może wyznaczyć oryginalną perspektywę badawczą dla ponownego odczytania pism polskich filozofów doby romantyzmu i współczesności (Cieszkowski, Hoene-Wroński, Bukaty, Braun, Witkacy, Tischner, Falkiewicz...).

3. Philosophy in the Circle of Literature. A study of the philosophical writings of a selected 19th and/or 20th century thinker.

The relationship between literature and philosophy is a well-known and obvious issue. Nevertheless, the presence of literary inspirations in philosophical texts, the interpenetration of philosophical and literary discourse, the „poetry of thinking”, intertextual references, the rhetorical modeling of philosophical statements through a variety of tropes and stylistic figures - all this may provide an original research perspective for re-reading the writings of Polish philosophers of the Romantic era and the present day (Cieszkowski, Hoene-Wroński, Bukaty, Braun, Witkacy, Tischner, Falkiewicz...)

4. Historia „Tygodnika Powszechnego”

Założony w roku 1945 przez ks. kardynała Adama Sapiechę „Tygodnik Powszechny” stanowi niezwykle ważną część polskiej historii intelektualnej. Przez dziesięciolecia pismo to było areną spotkań, sporów i dyskusji wielu wybitnych intelektualistów, poetów, pisarzy, artystów. Unikalny w skali światowej fenomen „Tygodnika Powszechnego” polegał na tym, między innymi, że jego wieloletni redaktor naczelny Jerzy Turowicz skupił wokół siebie najwybitniejszych polskich intelektualistów. Wszak w „Tygodniku” publikowali twórcy tej miary co Czesław Miłosz, Zbigniew Herbert, Stanisław Lem, a także Andrzej Bardecki, Zofia Starowieyska-Morstinowa, Antoni Gołubiew, Stefan Kisielewski, Karol Wojtyła, Józef Tischner, Władysław Bartoszewski, Jerzy Zawieyski, Leszek Kołakowski, Czesław Zgorzelski. Stałe działy tematyczne takie jak Magazyn literacki, Ucho Igielne, Rzecz Obywatelska, Historia w Tygodniku, Nowa Europa Wschodnia, Europa Środka, Cybertygodnik, Unia dla Ciebie, Apokryf, Kontrapunkt – dobitnie świadczą o tym, że pismo to pełniło ważną kulturotwórczą i formacyjną funkcję dla kolejnych pokoleń polskiej inteligencji, której losy spletały się z ważnymi wydarzeniami w historii Polski po roku 1945.

4. The history of "Tygodnik Powszechny" ("The General Weekly").

Founded in 1945 by Cardinal Adam Sapieha, "Tygodnik Powszechny" constitutes an exceptionally significant part of Polish intellectual history. For decades, this periodical was a platform for meetings, disputes and discussions for many prominent intellectuals, poets, writers, artists. One of the things that made "Tygodnik Powszechny" unique on a global scale is that its long-time editor-in-chief Jerzy Turowicz brought together the finest Polish intellectuals. After all, the greats who graced the pages of the weekly included Czesław Miłosz, Zbigniew Herbert, Stanisław Lem, as well as Andrzej Bardecki, Zofia Starowieyska-Morstinowa, Antoni Gołubiew, Stefan Kisielewski, Karol Wojtyła, Józef Tischner, Władysław Bartoszewski, Jerzy Zawieyski, Leszek Kołakowski and Czesław Zgorzelski. Permanent columns such as Literary Magazine, Needle's Eye, the Civic Cause, History in

the Weekly, New Eastern Europe, Central Europe, Cyberweek, EU for You, Apocrypha, Counterpoint – all clearly testify to the fact that this magazine played an important cultural and formative function for successive generations of the Polish intellectual elite, whose lives were intertwined with major events in Poland's history after 1945.

dr hab. Barbara Szargot, prof. UJD

Wydział Humanistyczny

Instytut Literaturoznawstwa

b.szargot@ujd.edu.pl

1. **Obszary badawcze:** literatura romantyczna, biedermeierowska i pozytywistyczna – analiza sojologiczna i kulturoznawcza, badania nad postacią literacką, podróżopisarstwo, onomastyka literacka, epistolografia i diarystyka dziewiętnastowieczna.
1. **Research areas:** romantic, Biedermeier and Positivist literature - soyological and cultural studies, literary character studies, travel writing, literary onomastics
- nineteenth-century epistolography and diaristics

dr hab. Joanna Warońska, prof. UJD

Wydział Humanistyczny

Instytut Literaturoznawstwa

j.waronska@ujd.edu.pl

1. **Dramatopisanie kobiet w XX wieku – problematyka, poetyka, recepcja.**

Współczesne zainteresowanie autorkami tekstów scenicznych wynika z obserwowanych przemian kulturowych oraz coraz większej aktywności kobiet w szeroko rozumianym życiu teatralnym. Taka postawa sprzyja ponownej lekturze sztuk pisanych przez kobiety od początku wieku, nawet tych nieobecnych we współczesnym obiegu czytelniczym i teatralnym. Wśród postulatów wysuwanych przez różne środowiska akademickie (by wskazać choćby projekt HyPaTia realizowany w Instytucie Teatralnym im Z. Raszewskiego w Warszawie – w skład zespołu wchodziły badaczki reprezentujące Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Gdański oraz Instytut Sztuki PAN) jednym z najważniejszych jest stworzenie na nowo historii teatru, w której znajdzie się miejsce dla marginalizowanych z różnych powodów kobiet, często ze względu na odmienność genologiczną ich twórczości, uznaną za aberrację, kontrowersyjność stawianych tez lub zachowań.

Tymczasem już w międzywojennym teatrze kobiety odgrywały coraz większą rolę. Były aktorkami, ale również reżyserkami, scenografkami, krytyczkami oraz autorkami sztuk. Jeśli w Młodej Polsce dramatopisarką wyrastającą ponad przeciętność była Gabriela Zapolska, a pozostałe, m.in. Amelia Hertzówna czy Zofia Wójcicka-Chylewska, przeminęły niemal niezauważenie, to już w Dwudziestoleciu można wskazać silną grupę autorek, począwszy od tych najbardziej znanych, choć niekoniecznie kojarzonych z dramatem – Zofię Nałkowską, Marię Kuncewiczową, Marię Pawlikowską-Jasnorzewską, przez przypominane w ostatnich latach: Eleonorę Kalkowską, Marię Morozowicz-Szczepkowską, aż do autorek wciąż jeszcze czekających na krytyczną lekturę ich sztuk, jak choćby uznana reżyserka Zofia Modrzewska (np. Błędne koło Krystyny). W zakresie dramatu na pewno warto zastanowić się nad podejmowaną przez kobiety tematyką, wybieranymi konwencjami oraz formami, które odpowiadały ich wrażliwości i światopoglądom, ale zarazem mogły stać się narzędziem walki z hegemonicznym dyskursem społecznym i kulturowym, w tym również genologicznym.

Wskazany obszar badawczy łączy ujęcia – analizę dramaturgiczną (eksponującą odmiennność dramatu jako rodzaju literackiego, będącego nie tylko zapisem stosunku autora do tradycji i obowiązujących konwencji literackich, ale również jego wizji teatralnej), krytykę feministyczną oraz badania koncentrujące się na definiowaniu miejsca kobiet w społeczeństwie. W tak wyznaczonym obszarze badań można wskazać wiele szczegółowych zagadnień wartych podjęcia:

- monograficzne badania twórczości autorek, analiza przemian stosowanej przez nie poetyki, poszukiwania ich genologicznych antenatów, krewnych i następczyń;
- ujęcia problemowe podejmujące różnorodność stanowisk dramatopisarek wobec określonych zagadnień, ze względu na reprezentowanie odmiennych środowisk, pokoleń czy światopoglądów;
- ujęcia genologiczne – wynikające z badań nad odmianami gatunkowymi uprawianymi przez pisarki;
- analiza recepcji wybranych dramatów, która nie tylko przypomni ocenę sztuki przez jej współczesnych, ale będzie namysłem nad kontekstem wypowiedzianych sądów.

1. **Drama written by women in Poland in the 20th century – issues, poetics, reception**

Contemporary interest in the authors of stage texts is a result of observed cultural changes and the increasing activity of women in the broadly understood theatrical life. Such an attitude is conducive to the re-reading of plays written by women, starting from plays written at the beginning of the century, even those absent from modern reading and theatrical circulation. Among the demands made by various academia (for example the HyPaTia project carried out at the Z. Raszewski Theatre Institute in Warsaw by a team consisting of researchers representing the University of Warsaw, the University of Gdańsk, and the Institute of Art of the Polish Academy of Sciences), one of the most important is the creation of an almost new history of theatre, where there will be a place for women who are marginalized for various reasons, often due to genological otherness, or considered to be an aberration, or controversialism of advanced theses or behaviour.

In the meantime, already in the interwar theatre, women played an increasingly important role. They were actresses, but also directors, scene designers, critics, and authors of plays. If in Young Poland the playwright rising above mediocrity was Gabriela Zapolska, and others, including Amelia Hertzówna or Zofia Wójcicka-Chylewska, went almost unnoticed, although already in the Interwar Period you can make reference to a strong group of authors, starting with the most famous, although not necessarily associated with drama – Zofia Nałkowska as well as Maria Kuncewiczowa,

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, through the authors recalled in recent years: Eleonora Kalkowska, Maria Morozowicz-Szczepkowska, to those still waiting for critical reading of their texts without prejudice and with the use of contemporary research tools such as the play of the acclaimed director Zofia Modrewska entitled *Christine's vicious circle*. When it comes to drama, it is certainly worth reflecting on subjects dealt with by women, chosen conventions and forms that corresponded to their sensitivities and worldviews, but at the same time that could also become a tool for combating hegemonic social and cultural discourse, including genological discourse.

The research area described combines the following approaches – dramaturgical analysis (exposing the otherness of drama as a literary genre, which is not only a record of the author's attitude to tradition and existing literary conventions but also his or her theatrical vision), feminist criticism, and research focusing on defining the place of women in society. In the research area specified in this way, a number of specific issues can be identified:

- monographic studies of authors' works, analysis of the transformation of their poetics, and searching for their genological ancestresses, relatives, and successors;
- problem approaches showing the diversity of playwrights' attitudes towards specific issues, caused by the fact that they represent different backgrounds, generations, or worldviews;
- genological approaches - resulting from the research on genre varieties pursued by writers;
- an analysis of the reception of chosen dramas, which will not only remind the assessment of a play by the viewers who saw it at that time but will also allow us to reflect on the reasons for the aired judgements.